

Oponentský posudek na disertační práci

MgA. Eny Stevanović, UK v Praze, Pedagogická fakulta,

s názvem *Tréma u hudebníků a její prevence ve vzdělávacím systému*

Oponent: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc., FPE ZČU

Akademický rok obhajoby: 2014/15

Předkládaná disertační práce MgA. Eny Stevanović je příspěvkem k problematice trémy u studentů hudby a profesionálních hudebníků. MgA. Stevanović vychází z faktu, že více než 70 % hudebníků, mnohdy i věhlasných, trpí trémou a dalšími nepříjemnými symptomy psychického stresu. Překonávání těchto negativních psychických jevů a stavů je proto nutnou součástí profesionální přípravy hudebníků a učitelů hudby. Autorka se zamýšlí nad rolí učitelské osobnosti a nad pedagogickými prostředky, které podle ní hrají značnou roli v kvalitě přípravy budoucího hudebníka.

Nutno poznamenat, že české hudební školství je do jisté míry poznamenáno konzervativismem ve výběru výukových metod, ale především v přístupu pedagoga k žákovi či studentovi, což může, ale také v některých případech nemusí, být vhodná cesta k plnému rozvoji žákova uměleckého potenciálu. Autorčina snaha zpřístupnit mimo jiné i řadu zahraničních zkušeností a výsledků výzkumů je příslibem přínosnosti předkládané disertační práce. Téma práce je bezpochyby **aktuální**, k řešené problematice vyšlo sice několik drobných publikací popularizačního charakteru, ale chybí odborněji zpracovaná monografie.

Disertace si klade za **cíl**

- hlouběji prozkoumat a objasnit fenomenologii trémy z několika teoretických perspektiv a se všemi jejími manifestacemi;
- zjistit, jaká je prevalence trémy mezi zkoumanými studenty, pocházejícími ze tří rozdílných vzdělávacích systémů (vysoké hudební školy v Praze, Záhřebu, New Yorku) a popsat její činitele;
- prozkoumat, zda sebeúčinnost a sebevědomí mohou být prediktory trémy u studentů hudby, a stanovit rozdíly mezi třemi skupinami studentů;
- získat hlubší informace o příčinách této souvztažnosti s cílem zjistit, zda případné rozdíly můžeme přičíst rozdílným vzdělávacím zkušenostem studentů;
- analyzovat strategie, jak s trémou bojovat ve vzdělávacím systému (viz s. 3).

Obsah disertační práce důsledně sleduje strukturu, vycházející z teoretického uchopení klíčových pojmů a vědeckých poznatků z oblasti psychologie a hudební psychologie,

biologie, filozofie, psychiatrie, psychoanalýzy a umění, které jsou jádrem prvních čtyř kapitol. V 5. kapitole se autorka zaměřuje též na aspekty sociální a edukační (hudebně pedagogické). V 6. kap. autorka shrnuje podrobný přehled dostupných terapií a přístupů k překonávání trémy, vhodných přímo pro pedagogy. Celá teoretická část práce, čítající 127 stran, je zpracována fundovaně, na základě bohaté literatury a elektronických zdrojů, ve velké míře i zahraniční provenience. V některých oblastech musela doktorandka překonávat jazykové překladatelské obtíže, protože adekvátní odborné pojmy nejsou v české vědecké literatuře v některých případech vůbec zavedeny, nebo v ne zcela totožných významech.

Rozsáhlou výzkumnou část disertační práce představuje kap. 7. MgA. Stevanović zde přesně vymezuje předmět výzkumu, jeho cíle a základní pracovní hypotézy, dále nastiňuje organizaci výzkumu a jeho metodiku. V podkap. 7.3 interpretuje získaná data kvantitativního výzkumu a následně i výzkumu kvalitativního, závěrem verifikuje hypotézy a přijímá dílčí závěry.

Použitá **metodika výzkumu** je pro české vědeckovýzkumné prostředí originální a dosud nepoužitá. Autorka zvolila pro svoji *kvantitativní metodu* výzkumné metody osobního dotazníku, Rosenbergovu škálu sebevědomí (autorka ji přeložila z anglického jazyka do češtiny a chorvatštiny), a dále Shererovu škálu sebeúčinnosti (doktorandka ji rovněž přeložila z angličtiny do obou jazyků) a škálu trémy u hudebníků autorky D. T. Kenny (KMPAI).

Kvalitativní metodu ve výzkumu představoval semi-strukturovaný rozhovor, skládající se ze 42 otázek, vytvořený autorkou, jehož výsledky pak Stevanović interpretuje. Kombinace obou druhů výzkumných metod dovolila jednak zjišťovat souvztažnosti mezi koncepty trémy, sebevědomí a sebeúčinnosti, jednak poskytla hlubší informace o konkrétních vzdělávacích okolnostech, které mohou tyto vlastnosti ovlivnit.

Výběr **použitých výzkumných metod** hodnotím jako velmi vhodný, v zahraničí již úspěšně vyzkoušený a domnívám se, že výsledky výzkumných šetření i interpretace těchto výsledků autorkou svědčí o velmi dobrém pochopení smyslu použitých testů a technik a o jejich kvalitní a funkční aplikaci v daném výzkumném procesu.

Jazyková stránka disertační práce je zcela uspokojivá. Při skutečnosti, že bylo třeba mnoho materiálů překládat z anglického jazyka do češtiny a chorvatštiny, a zejména též proto, že práce nebyla psána v mateřské řeči autorky, ale česky, je dlužno vyslovit pochvalu téměř bezchybné jazykové stránce (několik drobných překlepů nebudu uvádět).

Rovněž **formální stránka** disertační práce je bez připomínek. Poznámkový aparát pod čarou je detailní a velmi rozsáhlý, bohatost použité literatury svědčí o širokém odborném uchopení problematiky a mimo jiné o výborných jazykových znalostech doktorandky.

Celkově má disertační práce rozsah 176 stran včetně Úvodu a Závěru, je rozvržena do sedmi hlavních kapitol s řadou podkapitol. K práci jsou připojeny čtyři přílohy, vztahující se především k výzkumné části. Rozsah pojednávané problematiky je dle mého soudu vyčerpán. Poznatky různých autorů publikací jsou v disertaci vhodně integrovány do logických myšlenkových celků, teoretické poznatky jsou následně adekvátně aplikovány do výzkumných postupů.

Z dílčích závěrů i celkového závěru disertace lze usoudit, že práce **splnila nastolené cíle**. Potvrdila významnou roli osobnosti pedagoga a skutečnosti, že na edukačním výsledku se podílí nejen technické aspekty výuky, ale i četné psychologické osobnostní a sociologické faktory. Pro pochopení struktury trémy ve všech jejích složkách a činitelích navrhla autorka model trémy, který zohledňuje četné faktory jak na straně studenta-hudebníka, tak i celého vzdělávacího systému na straně druhé – se složkami: pedagog, organizace vzdělávání, proces přípravy. Všechny tyto složky jsou v disertaci podrobeny velmi detailní analýze.

Za velmi **přínosné** považuji jednak zprostředkování pro české prostředí dosud neznámých testů prožívání trémy a souvisejících psychických stavů, které autorka přeložila i do českého jazyka a lze doufat, že je zpřístupní zájemcům z řad odborné veřejnosti, např. publikováním výsledků své práce. Stejně tak je významné i praktické ověření těchto testů v prostředí jak českém, tak i chorvatském, a srovnání získaných dat a výsledků.

Dotaz k obhajobě: mohla by doktorandka vysvětlit, co je přesně míněno pod anglickým pojmem „self-efficacy“ pro český překlad „účinnost, efektivita“ (s. 70), případně jaký je rozdíl mezi několika českými překlady tohoto pojmu u různých autorů? Uvedený výraz je klíčový pro zaměření výzkumné části práce a u nás není, alespoň v hudební psychologii, frekventovaný a obecně známý.

Z výše uvedeného hodnocení vyplývá, že disertační práce MgA. Eny Stevanović výsledky svého teoretického bádání i praktického výzkumného ověření hypotéz přinesla řadu nových poznatků k řešené problematice a prokázala použitelnost daných výzkumných metod ve vědecké práci. Mnoho zajímavých poznatků a inspirací přináší též oblasti hudebně pedagogické. Bylo by záslužné, kdyby české hudební vzdělávání přihlíželo k vytýčeným požadavkům citlivého vedení studenta a jeho všestranné podpory pedagogem.

Disertační práce splňuje po všech stránkách podmínky kladené na tato řízení.

Doporučuji disertační práci MgA. Eny Stevanović k obhajobě.